

H. JACOBUSKERK

*De kerk van de RK geloofsgemeenschap:
Cabauw-Lopik-Polsbroek*

Historie en beschrijving

VOORWOORD

Beste lezer,

Hartelijk welkom in de H. Jacobuskerk, een plaats van rust, bezinning en gemeenschap in het hart van Cabauw. Wij zijn verheugd u dit informatieboekje aan te bieden, dat een inkijkje geeft in de rijke geschiedenis en de architectonische pracht van onze kerk.

De H. Jacobuskerk is meer dan alleen een gebouw; het is een Rijksmonument waar iedereen welkom is. Of u nu een vaste parochiaan bent, een toevallige bezoeker, of iemand die op zoek is naar een moment van stilte, wij hopen dat u zich hier thuis zult voelen.

Onze kerk, gebouwd in 1928, is niet alleen een religieus monument, maar ook een historisch erfgoed dat de tand des tijds heeft doorstaan. De prachtige glas-in-loodramen zijn een lust voor het oog en vertellen bijbelse verhalen door middel van hun levendige kleuren en prachtige ontwerpen. Deze ramen zijn niet alleen een visueel hoogtepunt, maar ook een bron van inspiratie en meditatie voor velen.

Daarnaast zijn de kruiswegstaties, uitgevoerd in schitterend glas-mozaïek, een bijzonder kenmerk van onze kerk. Elk van de veertien staties is met zorg vervaardigd en verbeeldt een moment uit de lijdensweg van Christus. De combinatie van licht, kleur en symboliek in deze mozaïeken nodigt uit tot diepe reflectie en gebed.

Dank u voor uw interesse in de H. Jacobuskerk. Moge uw bezoek u vreugde en inspiratie brengen.

De kerkcommissie.,
Cabauw, augustus, 2024.

OVER ONZE GELOOFSGEMEENSCHAP

Een klein stukje geschiedenis.

Onze huidige geloofsgemeenschap, tot 2010 de parochie Cabauw, omvat een gebied van zeven voormalige heerlijkheden. Namelijk Cabauw, Zevender, Willige Langerak, Noord Polsbroek, Zuid Polsbroek, Jaarsveld en Lopik. Hierbij kon onderscheid gemaakt worden tussen, een *gewone heerlijkheid* en een *hoge en vrije heerlijkheid*. Dit betrof bevoegdheden en rechtspraak.

Cabauw was een *hoge en vrije heerlijkheid*.

Voor de Hervorming noemde men een parochie een *kerspel*. Een *kerspel* kon zich uitstrekken over meerdere polders, ofwel gerechten. In Lopik kende men 2 *kerspels*. Lopik en Jaarsveld. Cabauw hoorde bij Lopik. De afstand tot de hoofdkerk, de St. Salvatorkerk op Lopik was te groot. Daarom werd er in Cabauw en in het huidige Lopikerkapel een kapel gebouwd. De afstand van het ene uiteinde van de kerspel tot de andere was ongeveer 18 km.

Het was een lintbebouwing. De wegen waren bij slecht weer niet begaanbaar. In Cabauw werd de kapel gebouwd tussen 1350 en 1370. Ze stond op de plaats waar nu het cafégedeelte van "In 't Witte Paard" staat.

De oude Rooms Katholieke kanel te Cabauw. later het schoolgebouw. Afgebroken in 1818. Tekenig Oostindische inkt door H. Tavenier. 1785. Koninklijke Verzamelingen, Den Haag, met toestemming van H.K.H. Prinses Juliana der Nederlanden.

(Coll. RHC Rijnstreek en Lopikerwaard)

In 1588 werd de Hervormde godsdienst uitgeroepen tot staatsgodsdienst. De Katholieke godsdienst was verboden. Er zwierven in het geheim priesters rond, die trachtten de sacramenten toe te dienen en de Katholieken er van te weerhouden de Hervormde godsdienst te aanvaarden. In 1590 komt de kerk van Lopik in handen van de Hervormden. Er worden vanaf 1628 in de kapel in Cabauw ook Hervormde erediensten gehouden.

Oorspronkelijk eens in de 14 dagen, later eens in de drie weken.

Het gebouw deed ook dienst als schoollokaal en er tegenaan werd een onderwijzerswoning gebouwd. Toen er in 1818 nog maar één Hervormd gezin woonde in Cabauw, staakte men de Hervormde erediensten.

Helaas werd de Cabauwse kapel dan ook in 1818 afgebroken.

De Hervorming kreeg weinig voet aan de grond in Cabauw.

Na verloop van 100 jaar na de Hervorming, werden de wetten wat verzacht en werd aan de Katholieken toegestaan zg. schuurkerken te bouwen.

Deze mochten niet het aanzien van een kerk hebben. Verder werden er aan de priesters allerlei beperkingen opgelegd. De priesters hielden zich er niet aan en liepen gevaar gevangen gezet te worden. De *ambachtsheer*, de bezitter van de heerlijkheid, deed een oogje dicht als hij wat geld kreeg toegeschoven.

Dat gebeurde op veel plaatsen in Nederland.

In 1679 werd in Cabauw besloten om een schuur(schuil)kerk te bouwen.

De *statie* Cabauw werd opgericht. Deze kwam voort uit splitsing van een *statie*. Een te Schoonhoven en een voor de "buitenluyden" te Cabauw.

De splitsing van de *statie* was vanwege het hoge aantal Katholieken.

Het kreeg deze naam omdat de kerk stond op het grondgebied van de vrije heerlijkheid Cabauw. De kerk stond ongeveer op dezelfde plaats als waar nu de H. Jacobuskerk staat.

De toenmalige ambachtsheer was Cornelis de Nobelaer en was een van de initiatiefnemers van de bouw van de schuilkerk. Het is wel zeker dat hij een groot deel van de kosten voor zijn rekening nam. Enkele jaren later, in 1681, schonk de Nobelaer 4 prachtige zilveren kandelaars. De Nobelaer was een rijke Katholieke familie met veel invloed, die in Den Haag woonde.

Ze hadden een buitenverblijf in Cabauw, genaamd "Hofvliet", op de plek Cabauwsekade 22. Het buitenverblijf werd in 1665 getroffen door een orkaan.

Waarschijnlijk werd de kerk van Cabauw toegewijd aan de H. Jacobus de Meerdere omdat Den Haag deze had als patroon.

In 1821 werd begonnen met de aanleg van het huidige kerkhof naast de kerk. Een jaar later was dit klaar en werd het ingewijd. Later zullen nog enkele uitbreidingen plaats vinden.

Overzicht van het kerkhof naast de kerk uit 2024.

In 1846 werd de oude schuilerkerk en de pastorie vervangen. De nieuwe kerk werd op 15 december 1846 ingezegend.

De *statie* Cabauw verandert in een *parochie* in 1855. Toen werd ook een huis voor de koster-schoolmeester gebouwd op de akker naast de kerk. Al vrij snel na de bouw van de kerk was er ruimtegebrek. Aan het eind van de eerste kwart van de twintigste eeuw was de kerk niet meer voor uitbreiding geschikt, omdat het een slecht en vochtig gebouw was. De toenmalige pastoor Vinke verzamelde geld in voor nieuwbouw. In 1926 was er voldoende bijeengebracht en kon de bouw worden aanbesteed. De oude kerk werd in datzelfde jaar gesloopt.

In 1875 merkte het toenmalige kerkbestuur al op,
“dat de vrouwen veel te dicht op elkander en ook de mannen alles behalve zoo als 't behoort geplaatst zijn en mitsdien, een of andere wijziging zoude gewenscht zijn”. Toch zou het nog meer dan 50 jaar duren voordat er door pastoor Vinke opdracht werd gegeven tot het bouwen van een grotere kerk.

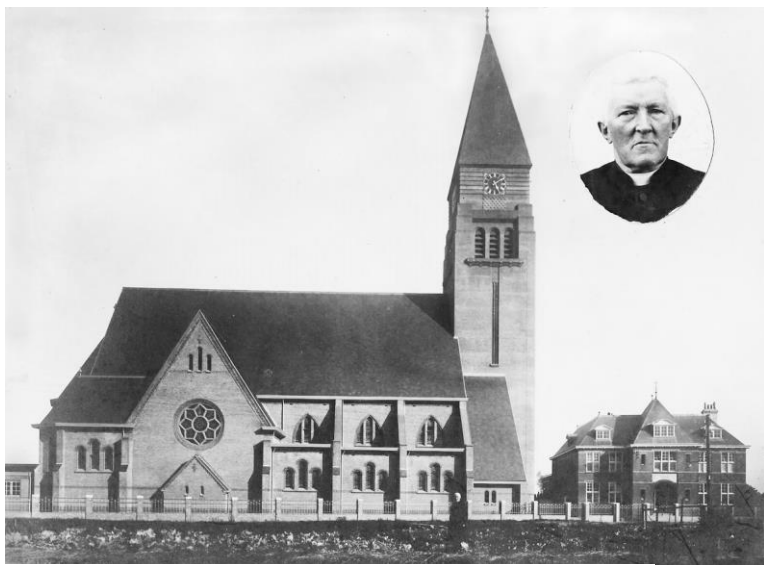
De oude Rooms-Katholieke kerk Cabauw uit 1846, die in 1926 werd vervangen door de huidige H. Jacobuskerk
Prentbriefkaart van omstreeks 1900.
(Coll. P. van Ieperen te Lopik)

Het neogotische interieur van de oude Rooms-Katholieke kerk te Cabauw.
Prentbriefkaart van omstreeks 1900. (Coll. P. van Ieperen te Lopik)

DE HUIDIGE H. JACOBUSKERK

In 1908 werd Henricus Josephus Vinke benoemd tot pastoor in Cabauw. Pastoor Vinke, afkomstig uit de koopmansfamilie Vinke en Vroom & Dreesman, was bijzonder handig in het bij elkaar krijgen van de benodigde financiën.

Fotomontage met zusterhuis en portret pastoor Vinke. (Coll. H. Jacobuskerk)

In die tijd kende de Boerenleenbank, de huidige Rabobank, nog het ‘geestelijk adviseurschap’. Als geestelijk adviseur zat de pastoor bij de vergaderingen van het bankbestuur, en het verhaal gaat dat hij tijdens de vergaderingen het Grootboek doorbladerde waarin de spaarbedragen van de leden stonden opgetekend. Werd hij later door een parochiaan met maar een paar honderd gulden voor de nieuwe kerk afgescheept, dan wist hij zo iemand er altijd fijntjes aan te herinneren dat het bedrag op hun spaarbank-boekje wel een grotere gift toeliet!

Hij stelde zijn werk onder bescherming van de Heilige Gerardus Majella. Door zijn toedoen is de verering van Gerardus Majella wijd verbreid in Nederland. Hij was de initiatiefnemer tot de bouw van het klooster met een drieklassige school van 1912-1913. De oude koster-schoolmeester woning werd daarvoor afgebroken. Een deel van de leerkrachten voor de lagere

school was afkomstig van de Congregatie van de Zusters Franciscanessen te Schin op Geul. Deze zusters werden gehuisvest in het zusterhuis. (H. Gerardus Majella Stichting).

Het zusterhuis (Heilige Gerardus Majella Stichting) met daarachter de drieklassige lagere school, gebouwd 1912-1913. Prentbriefkaart van omstreeks 1920. (Coll. H. Jacobuskerk)

De pastoor voerde een zuinig beleid en in 1926 was het zover. Architect Kroes uit Amersfoort, die ook het klooster had ontworpen, had tekeningen en bestekken gereed.

Pastoor Vinke stelde maar twee eisen aan architect Kroes:

“Alle aanwezigen in de kerk moesten vrij zicht hebben op het priesterkoor en het moest een stevig gebouw zijn, dat de eeuwen kon trotseren.”

En een stevig gebouw werd het! Met 564 zitplaatsen. De bouw van deze monumentale kerk was een enorme onderneming: de toren moest vanwege

Compositietekening van de H. Jacobuskerk van de architecten Herman Kroes en zoon. Datering 1926. (Coll. RHC Rijnstreek en Lopikerwaard)

de stabiliteit geheel onderheid worden, waarbij de palen vlak tegen elkaar aan de grond in werden geslagen.

Alle stenen werden via de Wetering aangevoerd. De betonbouw is door N.V. Betonmaatschappij Bogram van Eeten en de Bruyne voor f 32.580,-- gedaan. De bovenbouw is door de Korte uit Vianen (de grootvader van de bisschop van Den Bosch) voor f 111.500,-- gedaan.

De fundatie van de H. Jacobuskerk. Gedaan door N.V. Betonmaatschappij Bogram van Eeten en de Bruyne. Op de voorgrond de hoofdlineans met het nortaal en op de achtergrond de pastorie. Op de foto is goed te zien dat men met een schuit gemakkelijk bouwmaterialen kon aanvoeren. Foto uit 1927. (Coll. A. van Rossum)

De bouw van de noodkerk, gesitueerd op de plaats waar de vorige oude school stond, en de sloop van de oude kerk werden tegelijk aanbesteed. In de nazomer van 1926 begon men met heien en dit ging door tot diep in de winter. Helaas zijn er geen bestekken meer te vinden en is niet bekend hoeveel palen er onder de kerk staan. Gemiddeld waren de palen 18 meter lang en men heide 'op stuit'. D.w.z. dat de palen op de harde grindbodem onder het veen werden geslagen. Omdat die grindlaag ongelijk van oppervlak is, moest van veel palen een stukje worden afgezaagd. Dat deed men met een ouderwetse trekzaag. De kerk staat met het oostelijk gedeelte op de plaats van de oude kerk. Waar nu het midden van de kerk is, was vroeger de 'kerkewerf' en een afscheidings-sloot. Westelijk hiervan lag de speelplaats.

Op 9 juli 1928 was dit imposante gebouw gereed en werd ze geconsacreerd door Mgr. van de Wetering, Aartsbisschop van Utrecht. (Zie ook blz 17 bij *apostelkruisjes*). De kerk is opvallend gelegen en is door zijn robuuste uiterlijk een markeringspunt voor de weidse omgeving. Het is een laat werk in het oeuvre van Herman Kroes, waarbij hij de bekende *neogotische* stijl afwisselt met *Amsterdamse School*-invloeden. De kerk is op een kruisvormige plattegrond opgetrokken op een verticaal gemetseld stenen trasraam. De *basilicale kruiskerk* is afgedekt met een groot, leien gedekt zadeldak met naar onder toe doorlopende steunberen die boven de lage zijschepen zijn aangebracht. Aan de westzijde bevindt zich de toren op een rechthoekige plattegrond. Deze bevat de hoofdingang in een spitsboogvormig portiek. Erboven is een roosvenster gezet. De toren is voorzien van smalle vensters. Onder de spits is een uurwerk aangebracht. De toren is afgedekt met een vierkante spits.

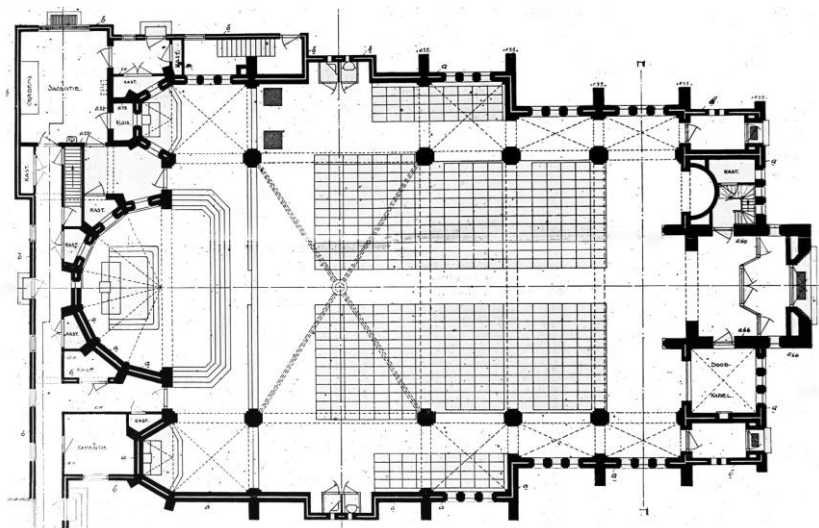
Ter weerszijden van de toren zijn lagere aanbouwen onder een steil lessenaardak gezet met hetzelfde hellingsvlak als het dak van de kerk zelf. De aanbouwen bevatten een deur in een portiek en drie rondboogvormige vensters, gescheiden door muurdammen.

Aan de zuidoostzijde bevindt zich de sacristie op rechthoekige plattegrond onder een schilddak. Tegen de sacristie en het priesterkoor is een verbindingsgang van één bouwlaag onder plat dak gezet, die leidt naar de pastorie.

De architect had eerder een kerk ontworpen in Munsterscheveld (Drente), die in 1924 werd ingezegend (eveneens een rijksmonument). Pastoor Vinke was daar pastoor van 1895 tot 1906. Die kerk kon voor een aantal onderdelen, model staan voor de H. Jacobuskerk.

De H. Jacobuskerk gezien vanuit het noordoosten.
(Coll. H. Jacobuskerk)

Plattegrond van de kerk. Rechts is de hoofdinoang. Links in het hoogvormige deel (het priesterkoor) zijn de sacramentsramen en het hoogaltaar. Dit deel is gericht op het oosten.
(detail bouwtekening GALPK-WL 109, Archief RHC Rijnstreek en Lopikerwaard, Woerden).

Architect Kroes had tevens tekeningen vervaardigd voor de bouw van een nieuwe pastorie; indien er geld beschikbaar was, zou deze worden gebouwd. Maar 2 jaar na het gereedkomen van de kerk, in 1930 brak de crisis uit. In 1936 ging pastoor Vinke, 81 jaar oud, met emeritaat.

De Cabauwse geloofsgemeenschap is veel aan deze man verschuldigd.

Hij bouwde een Godshuis, niet voor eigen roem en eer, doch "Ad Majorem Dei Gloriam", alleen tot meerdere eer van God.

Hij overleed op 15 aug. 1938 te Zwolle. Hij is begraven op het kerkhof van Cabauw. Op het pleintje op het kerkhof is een plaquette geplaatst om de herinnering levend te houden.

Ook is er een straat vernoemd naar hem in Cabauw.

Bidprentje van pastoor Vinke (uit het boek "Het hart van de Lopikerwaard door de eeuwen", door Dries van Kats).

BID VOOR DE ZIEL VAN ZALIGER
DEN ZEEFÉRERW. HEER
HENRICUS JOSEPHUS VINKE

Emeritus Pastoor van Cabauw
Ridder in de orde van Oranje Nassau
na het ontvangen der laatste H.H. Sacramenten
der stervenden in het O.L. Vrouwe Pension te
Zwolle overleden den 15den Augustus 1938
in den ouderdom van 82 jaar en begraven den
18den d.a.v. op het R.K. Kerkhof te Cabauw.

Arbeidzaam en welbesteed was zijn leven.
toegewijd aan den dienst des Heeren. Grootte
offers heeft hij zich getroot voor al toen hij in
en voor de veenparochie's werkte en zwogde.
Als zijn Meester ging hij overal weldoende rond.
zijn hand opende hij voor de noodlijdenden:
nooit verzuimde hij zijn volk op hun plich-
ten te wijzen tegenover God, wiens eer hij
door woord en daad trachtte te bevorderen.
Voor zijn Heer heeft hij een waardige woon-
plaats gebouwd, en de schoonheid van
3 Heeren huis ging hem altoos ter harte.
Wat had hij een kindelijke liefde tot Maria!
In zijn laatste levensjaren zag men hem niet
zonder het rozenhoedje.
H. Gerardus Majella, die bijzonder door dezen
priester werd geerd en in wiens voorspraak
hij een onbepakt vertrouwen stelde, wil ook
hem thans gedenken opdat een genadig oor-
deel zijn deel moge zijn.

Eucharistisch Hart van Jesus, ontfem U onzer.
(300 dagen añaat.)

Joh. Dusijn — Koster — Zwolle

Niet alleen wat betreft uiterlijke vorm is deze kerk bijzonder, ook van binnen is er veel te zien. U moet zich realiseren dat het interieur van de kerk in nagenoeg oorspronkelijke staat is gebleven. Dit is een belangrijke reden waarom deze kerk een Rijksmonument is geworden. In 1999 werd het hiervoor aangewezen en kreeg het de status, *beschermd*.

Terwijl in veel kerken in de jaren zestig de muren werden witgekalkt, de heiligenbeelden naar zolder verdwenen, de communiebanks, het hoogaltaar en de biechtstoelen aan stukken werden geslagen, werd hier zorgvuldiger omgesprongen met de erfenis van het rijke roomse leven. De beelden, ramen en schilderijen vertellen hun eigen verhaal, zonder woorden.

ENKELE MARKANTE ELEMENTEN

De bouwstijl en de ontwerpen voor het kerkmeubilair.

Zoals al eerder vermeld is de bouwstijl van de huidige kerk een afwisseling van de *neogotische* stijl met *Amsterdamse School*-invloeden. Dit is ook aan het interieur te zien. Er is veel baksteen gebruikt en hier en daar op een speelse expressieve manier toegepast. Door toepassing van *Amsterdamse School*-elementen d.m.v. een sculpturale vormtaal, kleurcontrasten van het metselwerk, variatie in de richting van de stenen, een ritmisch patroon in de accentueringen van bogen en pilaren, expressieve kleurcontrasten in het voegwerk en het accentueren van belangrijke plaatsen met natuursteen wordt het interieur verfraaid en wordt de tastbare indruk verhoogd.

Samen met de ruimtelijke werking van de enorme overspanning van het middenschip en daardoor het vrije zicht op het priesterkoor ontstaat er een ingetogen gewijde ruimte. Het verhoogde priesterkoor achter de communiebanks was

vroeger niet toegankelijk voor leken. Het stond en staat symbool voor de berg, de woonplaats van God, die beklommen wordt voor gebed en offerdienst.

Denkt u maar aan de berg in het verhaal van Mozes en de tien geboden, de berg waar Jezus van gedaante veranderde, en de berg waarop Jezus gekruisigd werd. Daarom vindt u bovenaan het priesterkoor het hoogaltaar. Ook prachtig zijn de vloertegels met decoratieve geometrische patronen. De *Amsterdamse School*-elementen zijn ook terug te vinden in de glas-in-lood ramen vanwege de geometrische, art deco-achtige decoraties. Een waar kunstwerk is als wand-schildering in deze stijl aangebracht op de scheidingsboog onder de koorzolder.

In een decoratieve omlijsting zijn spreuken aangebracht met een prachtige belettering.

De belettering op de linkerkant van de scheidingsboog onder de koorzolder.

Achterin op de koorzolder bevindt zich het orgel. Gebouwd door de firma Adema, die nu nog bestaat.

Op deze plaats staan de koren; het herenkoor 'St Caecilia', het dameskoor 'Onder Ons' en het 'Gemengd koor'. De kerk heeft een mooie akoestiek.

Het orgel en het roosvenster na de restauratie van voorjaar 2015

De banken zijn ook ontworpen door de architect. Veel weldoeners hebben schenkingen gedaan, o.a. de klokken, enkele gebrandschilderde ramen in het priesterkoor, het triomfkruis, de monstrans, de kruiswegstaties, de preekstoel en de communiebank.

Ook konden enkele onderdelen van de oude kerk weer gebruikt worden

zoals de heiligenbeelden, de doopvont en de banken. De kast in de sacristie is ook ontworpen door de architect Herman Kroes. Hierdoor vormt het een mooie eenheid met de andere ontwerpen van de biechtstoel, de banken en de architectuur van de kerk.

De kast in de sacristie. Een kunstwerk.

Het Tabernakel.

Het hoogaltaar met het tabernakel in de vastentijd.

Een tabernakel (ook wel sacramentshuis genoemd) is een, meestal rijk versierde, brandwerende kluis op het hoogaltaar. Binnenin bekleed met zijde en van buiten vaak omhangen met gordijnen in liturgische kleur. In het tabernakel wordt het Heilig Sacrament (de geconsacreerde hosties) bewaard in een ciborie (kelk). Het tabernakel moet binnenin wit zijn.

De Godslamp.

Een godslamp is een altijd brandende (olie)lamp in het priesterkoor, dikwijls in een rijk versierde (edel)metalen houder en hangt in de nabijheid van het tabernakel. Aan de godslamp kan men zien dat het Heilig Sacrament, in de vorm van geconsacreerde hosties, in het tabernakel aanwezig is. Zo niet, dan is de godslamp gedoofd en staat de tabernakeldeur meestal open.

De Godslamp.

De Apostelkruisjes.

Apostelkruisjes zijn de twaalf kruisjes, die op de wanden zijn ingemetseld. De verkondiging van het Evangelie door de 12 apostelen is zichtbaar in deze 12 kruisjes aan de muren, de gehele kerk rond. Bij de kerkwijding zijn deze kruisjes gewijd en daarmee werd het gebouw tot kerkgebouw bestemd. De meeste kruisjes zijn voorzien van een standaard met kaars, de apostellichten. De kerk was op 9 juli 1928 gereed en werd ze geconsacreerd door Mgr. van de Wetering, Aartsbisschop van Utrecht.

Eén van de 12 apostelkruisjes.

De Roosvensters.

Boven de ingang van de kerk, bij het orgel bevindt zich een roosvenster en twee aan weerskanten van het dwarsschip.

Ze bevatten een prachtige geometrische, abstracte decoratie met gekleurd glas.

In het centrum van het venster is telkens een symbool gebrandschilderd.

Het roosvenster bij het orgel laat een harp zien. De roosvensters in het dwarsschip laten het alfa- en omega-teken zien en het Chi-Rho teken. De griekse letters Chi (X) en de Rho (P), het christusmonogram.

Roosvenster met Chi-Rho teken. in het midden.

De 7 Sacramentsramen.

Als gedoopte wordt je ingevoerd in het sacramentele leven van de kerkgemeenschap. Boven het priesterkoor bevinden zich de 7 gebrandschilderde ramen met voorstellingen van de sacramenten. Te weten: Het Doopsel, het Vormsel, de Biecht, het H.Sacrament des Altaars, het Oliesel, het Priesterschap en het Huwelijk. De voorstellingen zijn gemaakt door B. Hofstee. Het zijn smalle spitsboogvensters. Elk raam bevat 3 segmenten. Het middendeel is een verbeelding van het sacrament en het boven- en ondersegment bevat art deco-achtige decoraties. Hierin is in sommige ramen de naam vermeld van de schenker(s) van dat raam.

Het Doopsel

Het Vormsel

De Biecht

De Eucharistie

De 7 Sacramentsramen boven het priesterkoor.

Het Oliesel

Het Priesterschap

Het Huwelijk

De Preekstoel.

De preekstoel is voorzien van prachtige sculpturen, geheel van verschillende soorten natuursteen. Deze wordt gedragen door 3 stenen engelen. De engelen staan in een houding vol van devotie.

De engelen zijn op een gestileerde art deco-achtige manier uitgebeeld. De sculpturen aan de drie zijden van de preekstoel bevatten symbolische verwijzingen.

Op de linkerkant staat een gestileerde vis afgebeeld op een kruis. De vis is ook het symbool van Christus. Daarachter staan de letters ADMG. Ad Majorem Dei Gloriam (vertaling: tot meerdere eer van God). Op de rechterkant staat een gestileerde mand met broden met daarachter een kruis dat de letters IHS draagt. Jesus Hominum Salvator (vertaling: Jezus de Redder der Mensen).

De preekstoel. Staat rechts naast de communiebank.

Middenvoor is een Christus afgebeeld die met de rechterhand een gebaar met twee vingers maakt: dit betekent,

Christus midden voor de preekstoel verkondigt de Blijde Boodschap.

verkondiger van de Blijde Boodschap, terwijl de linkerhand op de Heilige Schrift ligt. Links en rechts in de hoek staat het alfa en omega-teken. De Griekse tekens voor het begin en het einde. Dat Jezus de schepper (het begin) van de wereld is en zal oordelen (het einde) op de Dag des Oordeels.

Op drie hoeken staan beeldhouwde personen, drie apostelen, die allemaal een boek vasthouden wat betekent dat zij het geloof in zich hebben opgenomen en aan anderen verkondigd. Herkenbaar aan de attributen zijn: *Petrus* met de sleutels. Dat betekent: hij heeft door een bijzondere bijstand van de H.Geest de sleutel, de bekwaamheid, om het Evangelie

naar waarheid onfeilbaar uit te leggen (pauselijk leergezag).

Apostel Paulus op de linkerhoek van de preekstoel.

Op de hoeken van de communie-banken.

Paulus met het zwaard. Hij heeft in zijn brieven geschreven, dat wij met het zwaard van het geloof het kwaad overwinnen. De derde is *Johannes*. *Johannes* zonder baard, als teken dat hij de jongste is.

De preekstoel maakt een robuuste indruk.

Op de hoeken van de communiebanken staan ook weer deze stenen engelen. Hierdoor vormt de communiebank die ook uitgevoerd is in natuursteen een mooi geheel met de preekstoel.

De Biechtstoel.

De biechtstoel.

In de transept of dwarsschip staan spitsboogvormige nissen speciaal voor de biechtstoel. De biechtstoel is ook ontworpen door de architect Herman Kroes. Deze nissen hebben fraaie uitstulpingen in de buitengevel en hebben 2 kleine rondboogramen dusdanig dat het daglicht de biechtstoel binnen verlicht. Op deze manier is de biechtstoel integraal opgenomen in de architectuur van de kerk.

De Kruiswegstaties.

De kruiswegstaties zijn uitgevoerd in glasmosaïek. Elk steentje uit het mozaïek heeft zijn eigen kleur. Elke statie is een kunstwerk op zich. Doordat ze glinsteren zijn ze bij weinig licht ook goed te zien. Vaak zie je op de achtergrond dat er goudkleurige steentjes gebruikt zijn. Die weerkaatsen veel licht en doen denken aan iconen. De panelen zijn mooi ingewerkt in de muren en hebben een fraai onderschrift in brons. Ze doen denken aan de mozaïeken van de basiliek van San Vitale in Ravenna, Italië.

Een kruiswegstatie.
Uitgevoerd in glas-mozaïek.

De Scheidingsboog.

Opvallend is de scheidingsboog boven het priesterkoor waarop in 1930 door Herman Walstra een schildering is aangebracht die de 24 oudsten weergeeft, knielend voor het Lam Gods tussen de vier evangelisten. Het is een verwijzing naar het visioen van Johannes dat in het boek Openbaring staat opgetekend.

Het Lam Gods. In het midden van de scheidingsboog met het boek met de 7 zegels en vlag.

Deel van de wandschildering met de oudsten van het volk Gods knielend met hun gaven voor het Lam Gods, Jezus Christus.

Links en rechts ziet u de 24 oudsten die symbool staan voor de 12 stammen van Israel of 12 profeten uit het oude testament links, en de 12 apostelen van het nieuwe testament rechts. Zij vertegenwoordigen het volk van God dat in aanbidding knielt en gouden schalen met wierook en gebeden offert aan het Lam Gods, Jezus Christus. Dit Lam is in het midden van de boog afgebeeld,

zittend op het Boek met de zeven zegels. Een witte vlag met een rood kruis daarop is het christelijke symbool van de overwinning op de dood, de Banier van de Opstanding. Rondom het Lam vier gevleugelde wezens: een Leeuw (Markus), een Stier (Lukas), een Mens (Matteüs) en een Arend (Johannes); symbolen van de *vier evangelisten*. In het midden onder de scheidingsboog hangt een triomfkruis.

De Doopvont.

Achter in de kerk bevindt zich, iets lager gelegen dan de rest, de doopkapel. Net als eertijds in de lager gelegen rivierbedding van de Jordaan, werden en worden daar de mensen gedoopt. In de kapel zijn rondom zitplaatsen. De doopvont zelf, met het fraaie neogotische torendeksel stamt nog uit de vorige kerk. Onderaan de deksel is rondom een spreuk gegraveerd. Te weten:

“Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei, Johan. III, 5” (vertaling: Tenzij iemand geboren wordt uit water en de H. Geest, kan hij niet binnengaan in het koninkrijk van God. Johannes 3,5).

De doopvont. Het staat in de doonkapel wat met een metalen hek afgesloten kan worden.

De Kapellen:

Naast het priesterkoor zijn twee op het oosten gerichte kapellen. Een ter ere van Maria met kind Jezus en een ter ere van het H. Hart.

• De H. Mariakapel.

In de Mariakapel kunnen kaarsjes opgestoken worden voor het altaar. Op het altaar staat een beeld van de H. Maria met kind. Het handgebaar van Jezus is een symbool van ons geloof. Wijsvinger en middenvinger bij elkaar: De verkondiging van de Blijde Boodschap. Daar bevinden zich ook een paar mooie gebrandschilderde ramen. Een met de H. Isidorus. (Hij was een arme boerenknecht en een vroom christen. Patroon van boeren, landarbeiders en tuinders.)

Heilige Maria met kindje Jezus in de Mariakapel, links naast het priesterkoor.

Een gebrandschilderd raam met Maria met kind op de arm. En een met de H. Gerardus van Majella. (Die kreeg een bijzondere plaats in de Cabauwse geloofsgemeenschap. Zie het artikel over pastoor Vinke op blz 8.)

- **De H. Hart kapel.**

In de 17e eeuw waren er hier en daar kille harde verhoudingen; dat mensen i.p.v. een warm hart elkaar een ijskoud hart toedroegen. In die tijd is de H. Hartverering ontstaan. "Wat gij de minste der mijnen hebt gedaan, hebt ge Mij gedaan! Ik lijd aan ieder tekort aan liefde die mensen voor elkaar hebben. Ik heb hart voor de mensen; dus wees ook mensen met een goed hart voor elkaar!!"

In deze kapel zijn ook mooie gebrandschilderde ramen te zien.

Een met de H. Jozef, een met de H. Theresia en een met de H. Herman Jozef. Theresia is patrones van missionarissen en missiewerken (sinds 1927).

De Nis ter ere van de H. Gerardus Majella.

De H. Gerardus Majella.

Achterin de kerk naast de hoofdingang is een nis met het beeld van de H. Gerardus Majella. Gerardus was een volksprediker, redemptorist, die leefde in de 18e eeuw. Hij preekte; "Beste mensen, zorg ervoor dat je voor je dood zoveel mogelijk goeds doet". Vandaar de doodskop. De dood niet ter afschrikking, maar ter opwekking tot goede daden. Het is duidelijk dat de H. Gerardus Majella in het bijzonder vereerd wordt. Dankzij pastoor Vinke hadden we in Cabauw een H. Gerardus Majella Stichting. Hij nam het initiatief tot oprichting van het zusterhuis met de lagere school wat ondergebracht werd bij deze stichting.

De Heiligenbeelden:

Tegen de pilaren van het middenschip staan op consoles 7 beelden van heiligen. De beelden komen uit de vorige kerk (1846 - 1926) en waren gepolychromeerd (=veelkleurig). Omdat ze te bont waren, hebben zij rond 1910 een monochroom uiterlijk gekregen.

Het zijn H. Jozef, H. Jacobus de Meerdere, H. Anna, H. Rochus, Maria Onbevlekt Ontvangen, H. Antonius van Padua, en de H. Barbara. Hun namen staan vermeld op een onderschrift onder de consoles en ze zijn ook te herkennen aan hun attributen.

- **H. Jozef.**

Met lelie als teken van zijn zuiverheid en oprechtheid.

- **H. Jacobus de Meerdere.**

Patroon van onze Geloofsgemeenschap. Een van de 12 apostelen. Volgens een legende zou deze Jacobus na Pinksteren naar Spanje getrokken zijn, om daar 't evangelie te verkondigen. Hij is hier als pelgrim afgebeeld met stok, reistas en waterkruik. En met een schelp als herinnering aan de Jakobusbedevaartsplaats Santiago (Sant Jakobo) de Compostella aan de kust in Noordwest Spanje (provincie Galicië).

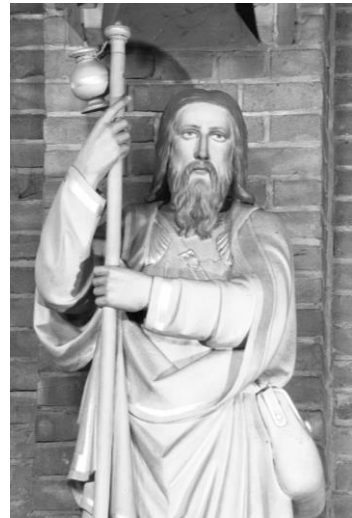
- **H. Anna.**

Moeder van Maria, oma van Jezus. Met boek in de hand: wat zij zelf gelezen en gehoord heeft, heeft zij doorgegeven aan haar dochter en kleinzoon.

Symbool van geloofsoverdracht van de ene generatie op de andere.

- **H. Rochus.**

Heilige, die aangeroepen werd tegen de pest, met name de veepest (mond- en klauwzeer). Als pelgrim kwam hij pestlijders tegen, hielp hen... en kreeg zelf de pest. Om te laten zien dat hij pestbuilen heeft, trekt hij zijn bovenkleed iets op. Toen wilde niemand hem meer aanraken of iets geven. Een hond met een brood in zijn bek bracht hem iedere dag voedsel. Rochusbrood: er werd brood gezegend en op een stukje biet of iets dergelijks aan koeien en kalveren gegeven (ook aan varkens en kippen).

H. Jacobus in het middenschip voor een pilaar.

- **H. Barbara.**

Ze woonde in Bithynië in Klein- Azië (huidig Turkije) in de derde en vierde eeuw. Dochter van een rijke heiden, die de christenen haatte. Barbara wordt Christen en uit angst voor haar vader liet zij zich in het geheim dopen. Haar vader huwelijkte haar uit aan een heidense jongen, maar zij weigerde en vertelde dat zij christen was. Haar vader was woedend en liet haar opsluiten in een toren (toren op haar linkerhand). Haar vader probeerde haar eerst door vleierijen en later door mishandelingen tot afval van het geloof te brengen. Maar Barbara volhardde. Toen liet hij haar ter dood veroordelen. Op de folterplaats greep haar vader uit woede het zwaard van de beul en sloeg zijn eigen dochter neer. Volgens de legende werd hij op hetzelfde

moment getroffen door de bliksem. Barbara wordt vereerd als patrones van een zalige dood: van volharding in het goede ten einde toe (de tak in de hand is de martelaarstak: symbool van de overwinning van de gelovige). Zij is beschermster tegen brand en bliksem en tegen een plotselinge dood. Haar hulp wordt ook ingeroepen door mensen met een gevaarlijk beroep zoals brandweerlieden, bouwvakkers, mijnwerkers en boeren.

- **H. Antonius van Padua.**

Hij leefde van 1195 tot 1231. Hij was een volgeling van de H. Franciscus. Hij wordt vaak, zoals hier, afgebeeld in een franciscaner monnikspij. Verder zien we hem hier met een lelie, een boek en het Christuskind. In zijn tijd was er een scherpe tegenstelling tussen sommige steenrijken en vele armen. Antonius preekte: "Als God, de Almachtige, die hemel en aarde gemaakt heeft, een arm menskind is willen worden om ons rijk te maken met Zijn liefde, dan moeten ook wij ons leven en ons bezit willen delen met anderen". Dus: in zijn tijd een echte evangelische maatschappijkritische geloofsverkondiger. Hij wordt aangeropen als een voorspreker in nood, vooral als je wat verloren had.

"Antonius, beste vriend, geef dat ik ... weer vind ... "

- **Maria Onbevlekt Ontvangen.**

In 1854 werd als dogma, als een te geloven waarheid, verklaard, dat Maria met het oog op haar moederschap van Christus, door Gods voorkomende genade vanaf het begin van haar leven, dat zij ontvangen werd in de schoot van haar moeder, vrij (gevrijwaard) was van zonde. De zonde had op haar geen vat. Eva liet zich door de duivel (de slang) verleiden.

Maria is de vrouw die met haar voet staat op de kop van de slang.

Zij drukt door haar Kind Jezus het kwaad de kop in!

De heiligenbeelden
In het middenschip.

ONDERHOUD EN RESTAURATIE VAN DE KERK

TEKST 14 SEPTEMBER 2024.

In 2001 is besloten tot een planmatig onderhoud van de Kerk, mede als gevolg van de aanwijzing tot Rijksmonument in 1997.

Hiertoe is aan Bouwkundig Adviesbureau Kastelein opdracht gegeven een onderhoudsplan op te stellen voor de periode 2002-2011. Dit heeft gediend als basis voor het aanvragen van subsidie van (toenmalig) Monumentenzorg.

Het werd al snel duidelijk dat de kerk in redelijke staat was, maar dat een aantal onderdelen aangepakt moesten worden. Belangrijkste hierbij waren het schilderwerk, het voegwerk van met name de toren, de staat van het orgel en de glas-in-lood ramen.

Op basis van dit rapport is subsidie verstrekt ter grootte van ca. 90.000 Euro en deze is inmiddels ook besteed. Gestart is met het schilderwerk en het voegwerk. Voor het orgel en de glas-in-lood ramen ontbraken de (financiële) middelen. Uiteraard is het dagelijks onderhoud wel bijgehouden, voor zover de financiën dat toestonden.

In 2012 ontstond de gedachte een Stichting in het leven te roepen, teneinde geld te genereren voor groot onderhoud, te beginnen bij het orgel.

In december 2012 is de stichting formeel opgericht en de naam is Stichting Vrienden van de Heilige Jacobuskerk Cabauw. De fondsenwerving verliep voorspoedig, mede door de bijdrage van de Rommelmarkten. En de opdracht voor het restaureren van het orgel kon, na goedkeuringen door het parochiebestuur en het Bisdom, in 2014 starten.

Het orgel.

Het orgel is gebouwd door de firma Adema te Hillegom en dit bedrijf is nog steeds actief. In samenspraak met de adviseur van De Katholieke Klokken- en Orgelraad, de heer A.A.M.J. van Eck is, na aanbesteding besloten Adema opdracht te geven voor de restauratie van het orgel.

De werkzaamheden bestonden uit het integraal verwijderen van het pijpwerk uit het instrument, waarna in de werkplaats van Adema dit schoongemaakt en hersteld kon worden. Met hulp van vrijwilligers zijn de pijpen verwijderd en is gestart met het schoonmaken van de binnenzijde van de muren, die salpeter-uitslag vertoonden.

Ook de speeltafel is geheel gedemonteerd en gereviseerd en de onder de vloer liggende buizen (ten behoeve van de luchttoevoer naar het orgel) zijn schoongemaakt. Begin 2015 was deze grote klus geklaard.

Glas-in-lood rozet.

Tegelijk met het orgel kwam de noodzaak naar voren om het glas-in-lood rozet op de koorzolder aan te pakken, aangezien dit de oorzaak was van lekkages. Dit werk is in 2014 gestart en afgerond. Tevens is een beschermende wand geplaatst tegen de gewelven, om verdere vervuiling van de orgelpijpen te voorkomen.

Groot onderhoud.

Op 10 april 2015 vierden we met veel plezier de voltooiing van de eerste restauratiefase!

Volgende fases

Dankzij gulle sponsoring konden we de glas-in-loodramen boven het priesterkoor en het Maria-altaar in ere herstellen.

Het dak van het middenschip van de kerk kreeg een nieuwe leien bedekking, compleet met vernieuwde goten en kilgoten. Ook de platte daken zijn grondig aangepakt en voorzien van nieuwe bedekking.

Daarnaast hebben we in overleg met Monumentenwacht de noodzakelijke veiligheidsvoorzieningen aangebracht.

Het schilderwerk van de blankhouten deuren, die toegang bieden tot de kerk, wordt regelmatig, om de 2 à 3 jaar, onderhouden.

Het exterieur van de gevelkozijnen, goten en daklijsten krijgt elke 6 jaar een onderhoudsbeurt.

En er is meer goed nieuws! In 2023 zijn de glas-in-loodramen boven het Heilig Hart-altaar gerestaureerd.

In 2024 worden de ramen aan de Kerkhof-zijde, vanaf het rozet tot aan de toren, ook hersteld.

Het rozet zelf is gelukkig nog in goede staat en kan nog zeker 10 jaar blijven schitteren.

Het meer regulier onderhoud in de komende tijd bestaat uit het vervangen van het restdeel van de zinken goten en het schilderwerk.

Dit moet binnen een termijn van ongeveer 5 jaar gebeurd zijn, om schade te voorkomen.

Pastorie.

Verder moeten er plannen ontwikkeld worden voor de toekomst van de pastorie. Het gebouw heeft weliswaar geen status als rijksmonument, maar wordt voor veel parochianen (en andere inwoners van Cabauw) wel als beeldbepalend gezien. De huidige technische staat is beneden de eisen, maar op korte termijn is hier nog geen oplossing voor.

De pastorie naast de kerk. Prentbriefkaart uit de jaren 60. (Coll. P van Ieperen, Lopik)

De “Stichting vrienden van de Heilige Jacobuskerk Cabauw” ondersteunt de nodige restauraties van de H. Jacobuskerk. Zij organiseren activiteiten, zijn op zoek naar sponsors en zamelen geld in met ondermeer de jaarlijkse Cabauwse rommelmarkt en verkoop van Kerstboemstukjes. Deze *Stichting* heeft de **culturele ANBI-status**. (nr. 85232762) Dit houdt voor uw gift in, extra (25%) aftrekbaar bij het invullen van uw belastingaangifte-formulier. Dit bedrag kunt u dan in mindering brengen op uw inkomen.

Website: www.stichtingvriendenvandeheilijecabauw.nl
Bankrekeningnr is: NL58 RABO 0178 0469 73

Inspiratietuin

CABAuw

Op 1 juni 2024 is de Inspiratietuin Cabauw geopend.

7 juli: Buitenviering t.g.v. de inzegening van de tuin.

Deze mooie tuin, gelegen tussen het kerkhof, de pastorie en de kerk, kwam tot stand dankzij subsidies van Leader, Gertiflo, de gemeente Lopik en met steun van diverse bedrijven én de onmisbare inzet van vele enthousiaste vrijwilligers.

Wij hopen dat deze uitnodigende tuin een groene stille plek mag zijn, waar mensen rust en bezinning kunnen ervaren In het hart van Cabauw.

De website: inspiratietuincabauw.nl

Het onderhoud van deze tuin gebeurt door vrijwilligers.

Bankrekeningnr is: NL58 RABO 0178 0469 73

Dit mooie kerkgebouw is meer dan een gebouw uit vroeger tijden vol museumstukken. Het is een gebouw waarin de gelovige gemeenschap uit deze streek het geloof heeft gevierd, beleden en uitgezongen. Pastoor Vinke wilde een gebouw dat de eeuwen kon trotseren. Een uitdrukking van de hoop en de wens dat, ondanks alle schijn, het geloof in mensen zal blijven voortleven, de eeuwen door. Ook vandaag sluiten wij ons van harte aan bij die wens.

Bronnen:

Dries van Kats, "Het hart van de Lopikerwaard door de eeuwen"
F. Gaasbeek en T. Winkelman, "Lopik, Geschiedenis en architectuur".
Rijksdienst Monumenten Zorg, prov. Utrecht. Overzicht object, 1997.
Regionaal Historisch Centrum, RHC Rijnstreek en Lopikerwaard, Woerden.
Diaken K. Tukker en Gert van Beek, "Welkom in de St. Jacobuskerk- Cabauw".
Kapelaan Straathof, "Aantekeningen", jaren 50.

Website: www.3eenheidparochie.nl

Wilt u een gift, speciaal voor de geloofsgemeenschap
H. Jacobus doen, dit kan op bankrekening:
NL26 RABO 0130 0004 42

Onze kerk

Hoe schoon zijt ge kerk
Zo hecht en zo sterk.
Uit geloof en godsvrucht gewrocht;
Gij blijft door de eeuwen
-Hoe 't ongelooft ook schreeuwe-
Een teken, wat geloof wel vermocht.

Uw statige toren
Zo rank als het koren
Rijst ver uit boven de velden;
't Geluid van uw klokken,
Dat dwarrelt als vlokken,
Komt ons de bidstonde melden.

Met de last van het heden
Zijn we tevreden,
Wanneer we uw trappen bestijgen,
Want daar schenkt ons God
Weer kracht in ons lot
Zo dat we weer levensmoed krijgen.

De wereld verworden.
Geplaagd door de horden.
Staat op haar vesten te beven;
Veel bloed is gevloeid,
Misschien wel verknoeid,
Veel schoons kwam mede om 't leven

Wat anderen leden
Werd U nog vermeden,
Gij prijkt nog fier in den hoge;
Wij vragen aan Hem
-En hij hoort onze stem,-
Dat Hij U bescherme moge.

Dries van Kats 1943

